

GLÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

**Raport z cyklu kontrolnego
przeprowadzonego przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska, pn.:**
*Kontrole podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną, pod
kątem oceny spełniania warunków dotyczących ilości pobieranej wody,
określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych*

AKCEPTUJĘ

Joanna Piekutowska

Główny Inspektor
Ochrony Środowiska

/ – podpisany cyfrowo/

Czerwiec | 2024 r.

Opracowano w Departamencie Inspekcji
Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI.....	3
POJĘCIA	4
STRESZCZENIE.....	5
1. WSTĘP	7
2. STAN PRAWNY	7
3. CEL I ZAKRES KONTROLI PRZEPROWADZONYCH W RAMACH CYKLU	9
4. OMÓWIENIE WYNIKÓW PRZEPROWADZONEGO CYKLU KONTROLNEGO	9
4.1. Liczba skontrolowanych podmiotów i ujęć wody	9
4.1.1. Uregulowany stan formalnoprawny	14
4.1.2. Rzeczywista ilość pobranej wody.....	15
4.2. Weryfikacja warunków dotyczących prowadzenia pomiarów ilości pobieranej wody ..	15
4.2.1. Weryfikacja warunków dotyczących ilości pobieranej wody	16
4.2.2. Podjęte działania pokontrolne dotyczące przekroczenia ilości pobieranej wody	19
4.3. Naruszenia innych warunków pozwoleń wodnoprawnych i zintegrowanych	20
4.3.1 Podjęte działania pokontrolne dotyczące przekroczenia innych warunków pozwolenia	20
5. WNIOSKI.....	21
6. SPOSÓB WYKORZYSTANIA MATERIAŁU	22
7. MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO RAPORTU.....	22

POJĘCIA

GIOS – Główny Inspektor Ochrony Środowiska/Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

IOŚ – Inspekcja Ochrony Środowiska

PGW WP – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

pozwolenie – pozwolenie wodnoprawne lub pozwolenie zintegrowane; decyzja ostateczna wydana przez właściwy organ, określająca warunki emisji zanieczyszczeń lub warunki dotyczące pobieranej wody

rozporządzenie z 2023 r. – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 października 2023 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usługi wodne (Dz. U. z 2023 r. poz. 2471)

ustawa IOŚ – ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 425)

ujęcie wody – zespół budowli i powiązanych z nimi urządzeń przeznaczonych do poboru wody dla potrzeb gospodarczych i bytowych

ustawa Prawo wodne – ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 2023 r. poz. 1478, z późn. zm.).

WIOŚ – Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska/Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

STRESZCZENIE

Niniejszy raport sporządzono na podstawie danych przedłożonych przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska, pozyskanych podczas kontroli przeprowadzonych w 2023 r. w ramach cyklu kontrolnego, którego przedmiotem była *kontrola podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną, pod kątem oceny spełniania warunków dotyczących ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych*.

W ramach cyklu, który obejmował lata 2020-2023 dokonano nie tylko oceny przestrzegania przez podmioty dopuszczalnej ilości pobieranej wody określonej w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych, ale także:

- 1) stanu uregulowania formalnoprawnego w zakresie pobierania wody;
- 2) przestrzegania obowiązku prowadzenia pomiarów ilości pobieranej wody;
- 3) przestrzegania innych warunków pozwolenia, jeżeli zostały w nim określone.

Ponadto skontrolowano czy pobierane wody są uzdatniane, a jeżeli tak to w jaki sposób.

Z przedłożonych przez WIOŚ danych zebranych w ramach cyklu kontrolnego wynika, że:

- 1) łącznie skontrolowano 255 podmiotów, które posiadają 872 ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych,
- 2) 246 z 255 (97%) skontrolowanych podmiotów posiadało uregulowany stan formalnoprawny w zakresie poboru wody,
- 3) 251 z 255 (98%) skontrolowanych podmiotów prowadziło pomiary ilości pobieranej wody,
- 4) u kontrolowanych podmiotów stwierdzono przekroczenia określonej w pozwoleniu dopuszczalnej średniej dobowej ilości pobieranej wody:
  - a) w 2020 r. – w 42 z 872 skontrolowanych ujęć,
  - b) w 2021 r. – w 37 z 872 skontrolowanych ujęć,
  - c) w 2022 r. – w 35 z 872 skontrolowanych ujęć,
- 5) u kontrolowanych podmiotów stwierdzono przekroczenia określonej w pozwoleniu dopuszczalnej rocznej ilości pobieranej wody:
  - a) w 2020 r. – w 37 z 872 skontrolowanych ujęć,
  - b) w 2021 r. – w 34 z 872 skontrolowanych ujęć,
  - c) w 2022 r. – w 28 z 872 skontrolowanych ujęć.
- 6) dochodziło do naruszeń w przestrzeganiu pozostałych warunków posiadanych pozwoleń, zakresie m. in.: spełniania warunków dotyczących ujmowania wody, nieprawidłowego oznaczenia i zabezpieczenia terenu ujęcia wód, nieprzekazywania wyników prowadzonych pomiarów do właściwych organów IOŚ.

Stwierdzone podczas kontroli naruszenia w zakresie ilości pobieranej wody skutkowały (na dzień przekazania danych z cyklu do GIOŚ):

- przeprowadzeniem 35 postępowań administracyjnych zakończonych wydaniem decyzji w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej za przekroczenie dopuszczalnej ilości pobranej wody;
- skierowaniem zarządzeń pokontrolnych do kierowników kontrolowanych podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną w związku z przekroczeniami stwierdzonymi na 27 ujęciach,

- skierowaniem wystąpień do innych organów – PGW WP, marszałków województw, wójtów gmin i burmistrzów miast w związku z przekroczeniami stwierdzonymi na 32 ujęciach,
- udzieleniem instruktażu w 1 przypadku;
- udzieleniem pouczenia – w 4 przypadkach;
- nałożeniem grzywny w drodze mandatu karnego w kwocie 500 zł – w 1 przypadku.

Ponadto, według stanu na dzień przekazania danych z cyklu do GIOŚ, 9 postępowań administracyjnych w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej jest w toku, natomiast 63 postępowania administracyjne w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej oczekują na wszczęcie.

Natomiast w związku ze stwierdzonymi podczas kontroli naruszeniami innych, oprócz ilości pobieranej wody, warunków pozwolenia:

- skierowano zarządzenia pokontrolne do kierowników kontrolowanych podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną w związku z przekroczeniami stwierdzonymi na 143 ujęciach,;
- skierowano wystąpienia do innych organów (PGW WP, marszałkowie województw, wójtowie gmin, burmistrzowie miast) w związku z przekroczeniami stwierdzonymi na 110 ujęciach,
- udzielono pouczeń w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 52 ujęciach;
- nałożono grzywny, w drodze mandatu karnego w wysokości od 200 do 500 zł w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 23 ujęciach;
- przeprowadzono 11 postępowań administracyjnych, zakończonych wydaniem decyzji;
- skierowano do sądów wnioski o ukaranie w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 11 ujęciach;
- udzielono instruktażu w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 11 ujęciach.

Ponadto, według stanu na dzień przekazania danych z cyklu do GIOŚ, 8 postępowań administracyjnych w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej za przekroczenia warunków pozwolenia inne niż ilość pobieranej wody, oczekuje na wszczęcie.

1. WSTĘP

Usługi wodne, w rozumieniu ustawy Prawo wodne, polegają na zapewnieniu gospodarstwom domowym, podmiotom publicznym oraz podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą możliwości korzystania z wód w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego korzystania z wód, zwykłego korzystania z wód, oraz szczególnego korzystania z wód (zdefiniowanych odpowiednio w art. 32-34 ustawy Prawo wodne). Pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych stanowiący usługę wodną, wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

Inspekcja Ochrony Środowiska zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 2 i pkt 17a ustawy IOŚ, art. 335 ust. 5 pkt 1 w związku z art. 334 pkt 2 i 3 ustawy Prawo wodne, kontroluje przestrzeganie warunków ustalonych m.in. w pozwoleniach wodnoprawnych w zakresie ilości pobieranych wód oraz wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska na podstawie art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy IOŚ kieruje działalnością Inspekcji Ochrony Środowiska, w tym m.in.:

- ustala ogólne kierunki działania Inspekcji Ochrony Środowiska,
- wydaje zalecenia i wytyczne określające sposób postępowania w trakcie realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy,
- kontroluje stan realizacji zaleceń i wytycznych.

W opracowanym przez GIOŚ dokumencie pn. *Ogólne kierunki działania Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2021-2025 (z perspektywą do 2030 r.)* z 26 listopada 2020 r. jako *najważniejsze cele do osiągnięcia do 2025 r.* (rozdział II) w zakresie *Poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych, Morza Bałtyckiego oraz gospodarowania zasobami wodnymi* (pkt 2) zostały wymienione m.in. kontrole w zakładach, które na podstawie decyzji określających warunki korzystania ze środowiska pobierają wodę powierzchniową lub podziemną.

W związku z powyższym realizując ww. założenia oraz zadania ustawowe, w *Wytycznych do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska w 2023 r.*, jako jedno z priorytetowych zadań w działalności kontrolnej dla organów Inspekcji Ochrony Środowiska przewidziano do realizacji w 2023 r. cykl kontrolny obejmujący kontrole podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną, pod kątem oceny spełniania warunków dotyczących ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych.

2. STAN PRAWNY

W ocenianym podczas niniejszego cyklu kontrolnego okresie, tj. w latach 2020-2022, obowiązywały pozwolenia, które były wydawane na podstawie ustawy Prawo wodne:

- z dnia 18 lipca 2001 r., która obowiązywała do dnia 31 grudnia 2017 r.,
- z dnia 20 lipca 2017 r., która obowiązuje od dnia 1 stycznia 2018 r.

W myśl art. 37 pkt 1 ustawy Prawo wodne z 2001 r. pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych (w zakresie wykraczającym poza korzystanie powszechne lub zwykłe) określany był jako szczególne korzystanie z wód, na które zgodnie z art. 122 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, wymagane było pozwolenie wodnoprawne.

W myśl art. 35 ust. 3 pkt 1 ustawy Prawo wodne z 2017 r., pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych (w zakresie wykraczającym poza powszechne, zwykłe oraz szczególne

korzystanie z wód), stanowi usługę wodną, na którą zgodnie z art. 389 pkt 1 tej ustawy, wymagane jest pozwolenie wodnoprawne.

Ustawa Prawo wodne z 2001 r. wymagała aby w pozwoleniu wodnoprawnym został ustalony cel i zakres korzystania z wód, warunki wykonywania uprawnienia oraz obowiązki niezbędne ze względu na ochronę zasobów środowiska, interesów ludności i gospodarki, a w szczególności ilość pobieranej lub odprowadzanej wody, w tym maksymalna ilość m³ na godzinę i średnia ilość m³ na dobę oraz maksymalna ilość m³ na rok (art. 128 ust. 1 pkt 1).

Natomiast ustawa Prawo wodne z 2017 r. wymaga aby w pozwoleniu wodnoprawnym (w dostosowaniu do rodzaju działalności, której dotyczy pozwolenie wodnoprawne), zostały ustalone w szczególności: ilość pobieranej wody, w tym dla wód powierzchniowych maksymalna ilość m³ na sekundę, średnia ilość m³ na dobę, maksymalna ilość m³ na godzinę oraz dopuszczalna ilość m³ na rok, a dla wód podziemnych maksymalna ilość m³ na sekundę, średnia ilość m³ na dobę oraz dopuszczalna ilość m³ na rok (art. 403 ust. 2 pkt 1).

Zgodnie art. 101 ust. 1 i 3 ustawy Prawo wodne zakłady m.in. pobierające wodę, są obowiązane prowadzić pomiary ilości pobranej wody, a także ewidencję dokonywanych pomiarów i przechowywać tę ewidencję przez okres 5 lat na potrzeby kontroli gospodarowania wodami. Natomiast, zakłady pobierające wodę w ilości większej niż 100 m³ na dobę są obowiązane do dokonywania ciągłego pomiaru ilości pobieranej wody oraz prowadzenia ewidencji dokonywanych pomiarów. Podmioty korzystające z usług wodnych są obowiązane do przekazywania prowadzonych pomiarów ilości pobieranych wód podziemnych i powierzchniowych, w zakresie określonym w pozwoleniu wodnoprawnym albo pozwoleniu zintegrowanym, na mocy art. 304 ustawy Prawo wodne: do organu właściwego w sprawach pozwoleń wodnoprawnych albo organu właściwego do wydania pozwolenia zintegrowanego – w terminie do dnia 1 marca każdego roku za rok poprzedni oraz do właściwego organu Inspekcji Ochrony Środowiska: w przypadku pomiarów ciągłych - w terminie 30 dni od dnia zakończenia półrocza, w którym pomiary zostały wykonane - za I półrocze oraz w terminie do dnia 31 stycznia roku następującego po roku kalendarzowym, w którym pomiary zostały wykonane - za rok kalendarzowy, w przypadku pomiarów okresowych wykonywanych częściej niż jeden raz w miesiącu - w terminie 30 dni od dnia zakończenia kwartału, w którym pomiary zostały wykonane, natomiast w pozostałych przypadkach - w terminie 30 dni od dnia zakończenia pomiaru.

Organy IOŚ, zgodnie z kompetencjami wynikającymi z ustawy o IOŚ oraz ustawy Prawo wodne, kontrolują przestrzeganie warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych, w tym, w zakresie ilości pobieranych wód, a za stwierdzone przekroczenie ilości pobranych wód, w drodze decyzji, wymierzają opłatę podwyższoną.

Zgodnie z art. 282 ust. 3 ustawy Prawo wodne z 2017 r. przekroczenie ustala się jako ilość wód pobranych z przekroczeniem warunków pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego za poprzedni rok kalendarzowy. Ustawodawca przewidział również obowiązek wymierzenia opłaty podwyższonej nie tylko za rzeczywiste przekroczenie dopuszczalnej ilości pobranej wody określonej w pozwoleniu ale także w przypadku, gdy podmiot nie prowadzi pomiarów ilości pobieranej wody, do których był zobowiązany. W takiej sytuacji, zgodnie z art. 282 ust. 6 ustawy Prawo wodne, do ustalenia wielkości przekroczenia przyjmuje się maksymalną

techniczną wydajność eksploatowanych instalacji lub urządzeń do poboru wód pomnożoną przez ustalony czas ich wykorzystywania.

Przepisy ustawy Prawo wodne z 2017 r., przewidują że wysokość opłaty podwyższonej, za przekroczenie ilości pobranej wody, ustala się jako 10-krotność wielkości jednostkowej stawki opłaty zmiennej za usługi wodne za pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych. Natomiast przepisy wykonawcze¹ wydane na podstawie art. 277 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2 lit. c i d ustawy Prawo wodne uzależniają wysokość jednostkowej stawki opłaty za pobór wód od celu poboru oraz zastosowanych procesów uzdatniania wody wyrażonych poprzez współczynniki różnicujące. Dodatkowo w przypadku wód powierzchniowych współczynniki różnicujące zależą od lokalizacji poboru wód w odniesieniu do obszarów działania poszczególnych regionalnych zarządów gospodarki wodnej.

3. CEL I ZAKRES KONTROLI PRZEPROWADZONYCH W RAMACH CYKLU

Celem realizacji tego zadania, o charakterze ogólnokrajowego cyklu kontrolnego, była ocena spełnienia przez podmioty pobierające wodę powierzchniową lub podziemną warunków dotyczących ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych.

Wśród skontrolowanych podmiotów, 210 realizowało zadania własne gmin w zakresie zaopatrzenia w wodę, 27 to zakłady przemysłowe, a 18 prowadziło inną działalność. Dodatkowo, podczas cyklu sprawdzono czy kontrolowane podmioty pobierające wodę posiadają uregulowany stan formalnoprawny w zakresie pobierania wody, czy prowadzą pomiary ilości pobieranej wody, a także czy nałożono na te podmioty inne obowiązki, np. wykonywania pomiarów wydajności studni i poziomu zwierciadła wody oraz czy obowiązki te były realizowane. Ponadto zweryfikowano, czy pobierane wody są uzdatniane, a jeżeli tak to w jaki sposób.

Oceny spełnienia przez kontrolowane podmioty warunków określonych w posiadanych pozwoleniach, dokonano:

- w podziale na województwa,
- w zakresie przestrzegania dopuszczalnej średniej dobowej ilości pobranej wody, uwzględniając dane dotyczące lat: 2020, 2021 i 2022,
- w zakresie przestrzegania dopuszczalnej rocznej ilości pobranej wody, uwzględniając dane dotyczące lat: 2020, 2021 i 2022.

Oceny dokonano w odniesieniu do wymagań określonych w wydanych pozwoleniach.

4. OMÓWIENIE WYNIKÓW PRZEPROWADZONEGO CYKLU KONTROLNEGO

4.1. Liczba skontrolowanych podmiotów i ujęć wody

W ramach realizacji cyklu kontrolnego WIOŚ skontrolowali 259 podmiotów. Wyniki kontroli wykazały, że 4 podmioty, które zostały wytypowane do kontroli w ramach omawianego cyklu kontrolnego, nie posiadają ujęć wody i są podłączone do sieci wodociągowej. Wobec

---

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 października 2023 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usługi wodne (Dz.U. z 2023 r. poz. 2471)

powyższego dane prezentowane w niniejszym raporcie nie obejmują tych podmiotów. Do dalszych analiz wykorzystano zatem informacje uzyskane podczas kontroli 255 podmiotów.

Sumaryczna liczba skontrolowanych ujęć wody wyniosła 872, z czego z 29 ujęć w kontrolowanym okresie nie pobierano wody w żadnym roku z analizowanych (m.in. stanowią ujęcia rezerwowe lub zostały wyłączone z eksploatacji).

Tabela 1. Zestawienie liczby skontrolowanych podmiotów oraz ujęć wody, z których nie pobierano wody w latach 2020-2022 w poszczególnych województwach

Lp.	WIOŚ	Liczba podmiotów skontrolowanych ogółem w ramach cyklu	Liczba ujęć, z których nie pobierano wody w danym roku			Liczba ujęć, z których nie pobierano wody żadnym roku z analizowanych w cyklu kontrolnym
			2020 r.	2021 r.	2022 r.	
1.	Dolnośląski	15	8	7	4	4
2.	Kujawsko-Pomorski	15	4	4	2	1
3.	Lubelski	17	0	0	1	0
4.	Lubuski	11	0	0	1	0
5.	Łódzki	24	3	3	1	1
6.	Małopolski	14	11	9	8	8
7.	Mazowiecki	27	5	4	2	2
8.	Opolski	8	5	2	3	1
9.	Podkarpacki	20	1	0	0	0
10.	Podlaski	15	1	1	1	1
11.	Pomorski	10	1	1	1	1
12.	Śląski	16	7	6	7	6
13.	Świętokrzyski	5	2	0	0	0
14.	Warmińsko-mazurski	18	1	0	0	0
15.	Wielkopolski	30	5	3	4	2
16.	Zachodniopomorski	10	2	2	3	2
SUMA		255	56	42	38	29

Ujęcia wody ze względu na źródło, z którego pobierana jest woda, można podzielić przede wszystkim na ujęcia wód podziemnych oraz ujęcia wód powierzchniowych. Jednak z uwagi na warunki w terenie, technologię pobierania wody oraz na podstawie wydanych pozwoleń, WIOŚ zakwalifikowali część skontrolowanych ujęć jako ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych (w Tabeli 2 opisane jako ujęcia wody podziemnej/powierzchniowej) oraz ujęcia źródeł naturalnych.

Z danych przedłożonych przez 16 WIOŚ wynika, że z 872 skontrolowanych ujęć:

- 98 stanowią ujęcia wód powierzchniowych;
- 769 stanowią ujęcia wód podziemnych;
- 4 stanowią ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych;
- 1 stanowi źródło naturalne.

Największa liczba ujęć została skontrolowana w województwie wielkopolskim (165), województwie lubuskim (81) oraz w województwie mazowieckim (73).

Tabela 2. Liczba skontrolowanych ujęć wody

Lp.	WIOŚ	Liczba skontrolowanych ujęć wody powierzchniowej	Liczba skontrolowanych ujęć wody podziemnej	Liczba skontrolowanych ujęć wody podziemnej/powierzchniowej	Liczba skontrolowanych ujęć ze źródła naturalnego	SUMA
1.	Dolnośląski	27	26	4	0	57
2.	Kujawsko-Pomorski	2	35	0	0	37
3.	Lubelski	0	58	0	0	58
4.	Lubuski	1	80	0	0	81
5.	Łódzki	0	61	0	0	61
6.	Małopolski	17	32	0	1	50
7.	Mazowiecki	8	65	0	0	73
8.	Opolski	3	26	0	0	29
9.	Podkarpacki	14	25	0	0	39
10.	Podlaski	0	45	0	0	45
11.	Pomorski	0	19	0	0	19
12.	Śląski	16	34	0	0	50
13.	Świętokrzyski	2	18	0	0	20
14.	Warmińsko-mazurski	3	19	0	0	22
15.	Wielkopolski	3	162	0	0	165
16.	Zachodniopomorski	2	64	0	0	66
SUMA		98	769	4	1	872

4.1.1. Uregulowany stan formalnoprawny

Ustalania WIOŚ dokonane w ramach przeprowadzonego cyklu kontrolnego wykazały, że 9 z 255 (4%) skontrolowanych podmiotów nie posiadało uregulowanego stanu formalnoprawnego (pozwolenia) w zakresie poboru wody w latach 2020-2022, przy czym:

- dwa z nich (w województwie śląskim) nie posiadały pozwoleń tylko w pewnym, kilkumiesięcznym okresie, w trakcie którego ubiegały się o nowe pozwolenie wodnoprawne i je uzyskały,
- trzy z nich (w województwie dolnośląskim oraz podkarpackim) nie posiadały pozwoleń na pobór wody tylko z niektórych studni w obrębie danego ujęcia wody podziemnej,
- jedno z nich (w województwie łódzkim) nie posiadało pozwolenia wodnoprawnego od 10 lutego 2022 r.,
- trzy z nich (przedsiębiorstwa komunalne w województwie małopolskim, kujawsko-pomorskim i podkarpackim) nie posiadały pozwoleń wodnoprawnych dla ujęć wód.

Tabela 3. Liczba podmiotów nieposiadających uregulowania formalnoprawnego w zakresie poboru wody

Lp.	WIOŚ	Liczba podmiotów nieposiadających uregulowania formalnoprawnego w zakresie poboru wody
1.	Dolnośląski	2
2.	Kujawsko-Pomorski	1
3.	Lubelski	0
4.	Lubuski	0
5.	Łódzki	1
6.	Małopolski	1
7.	Mazowiecki	0
8.	Opolski	0
9.	Podkarpacki	2
10.	Podlaski	0
11.	Pomorski	0
12.	Śląski	2
13.	Świętokrzyski	0
14.	Warmińsko-mazurski	0
15.	Wielkopolski	0
16.	Zachodniopomorski	0
SUMA		9

4.1.2. Rzeczywista ilość pobranej wody

Z przedłożonych przez 16 WIOŚ danych wynika, że w latach 2020-2022 ze skontrolowanych ujęć pobrano łącznie 11 061 361 780,52 m³ wody, z czego 90,98% pochodzi z ujęć wód powierzchniowych, 9% z ujęć wód podziemnych oraz 0,02% z ujęć zakwalifikowanych przez WIOŚ jako ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych.

Należy zaznaczyć, że tak duży procent ilości pobranej wody powierzchniowej (90,98%) wynika z wyboru podmiotów do cyklu kontrolnego. Wśród kontrolowanych podmiotów znalazła się jedna z elektrowni, która rocznie pobiera ponad miliard m³ wody (z jednego z ujęć), nie przekraczając jednocześnie warunków ustalonych w pozwoleniu. Należy tutaj przypomnieć, że celem realizacji niniejszego cyklu kontrolnego była ocena spełniania warunków dotyczących ilości pobieranej wody określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych, natomiast uzyskanych danych nie należy traktować jako reprezentatywnych i statystycznych w zakresie rodzaju i ilości pobieranych wód w odniesieniu do całego kraju.

Wyniki cyklu kontrolnego wskazują, że rzeczywisty pobór wody w kontrolowanych podmiotach zwiększał się na przestrzeni lat 2020-2022 (Wykres 1). W 2021 r. pobrano o 325 mln m³ wody więcej niż w 2020 r., zaś w 2022 r. pobrano więcej o 128 mln m³ wody niż w 2021 r.

Wykres 1. Rzeczywista ilość pobranej wody przez podmioty skontrolowane w ramach cyklu kontrolnego

4.2. Weryfikacja warunków dotyczących prowadzenia pomiarów ilości pobieranej wody

W ramach cyklu kontrolnego WIOŚ zweryfikowali czy kontrolowane podmioty prowadziły pomiary ilości pobieranej wody. Z danych przekazanych przez 16 WIOŚ wynika że 4 z 255 (2%) skontrolowanych podmiotów nie prowadziły pomiarów ilości pobieranej wody, przy czym tylko jeden z nich nie określił ilości pobranej wody, którą pobierał z ujęcia powierzchniowego na potrzeby zasilenia stawów rybnych. Jednocześnie podmiot ten nie posiada w nadal obowiązującym pozwoleniu określonego obowiązku prowadzenia takich pomiarów. Trzy pozostałe podmioty, realizujące zadania własne gmin w zakresie zaopatrzenia w wodę, pomimo braku prowadzenia pomiarów ustaliły szacunkowo ilość pobranej wody, np. na podstawie:

- wskazań wodomierzy odbiorców wody,
- określonej w pozwoleniu wydajności średniodobowej,
- pomiarów wody uzdatnionej zamiast wody surowej.

Zakłady te w pozwoleniach posiadały obowiązek prowadzenia pomiarów.

4.2.1. Weryfikacja warunków dotyczących ilości pobieranej wody

Oceny spełnienia przez kontrolowane podmioty warunków dotyczących ilości pobieranej wody określonych w posiadanych pozwoleniach dokonano w zakresie przestrzegania dopuszczalnej średniej dobowej ilości pobieranej wody oraz rocznej ilości pobieranej wody, uwzględniając dane dotyczące lat: 2020, 2021 i 2022.

Wyniki cyklu wykazały, że na 872 skontrolowane ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych, przekroczenia dopuszczalnej średniej dobowej ilości pobieranej wody stwierdzono w:

- 1) 42 ujęciach w 2020 r. (5%);
- 2) 37 ujęciach w 2021 r. (4%);
- 3) 35 ujęciach w 2022 r. (4%).

Łączna liczba przekroczeń dopuszczalnej średniej dobowej ilości pobieranej wody wynosi 114.

Natomiast, na 872 skontrolowane ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych, przekroczenia dopuszczalnej rocznej ilości pobieranej wody stwierdzono w:

- 1) 37 ujęciach w 2020 r. (4%);
- 2) 34 ujęciach w 2021 r. (4%);
- 3) 28 ujęciach w 2022 r. (3%).

Łączna liczba przekroczeń dopuszczalnej rocznej ilości pobieranej wynosi 99.

Najwięcej przekroczeń stwierdzono w województwie lubuskim oraz województwie zachodniopomorskim zaś najmniej w województwach: świętokrzyskim, opolskim, warmińsko-mazurskim i dolnośląskim (Tabela 4).

Tabela 4. Liczba przekroczeń dopuszczalnej ilości średniej dobowej oraz dopuszczalnej ilości rocznej pobranej wody

Lp.	WIOS	Liczba przekroczeń					
		warunku dopuszczalnej ilości średniej dobowej			warunku dopuszczalnej ilości rocznej		
		2020 r.	2021 r.	2022 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
1.	Dolnośląski	0	0	2	0	0	0
2.	Kujawsko-Pomorski	3	3	1	2	2	1
3.	Lubelski	0	1	3	0	1	2
4.	Lubuski	12	10	7	12	7	4
5.	Łódzki	2	2	1	1	1	0
6.	Małopolski	4	3	2	3	2	1
7.	Mazowiecki	0	2	1	0	3	0
8.	Opolski	0	0	1	0	0	1
9.	Podkarpacki	1	2	0	1	2	0
10.	Podlaski	1	2	1	1	1	1
11.	Pomorski	0	0	2	0	1	2
12.	Śląski	2	1	1	0	0	1
13.	Świętokrzyski	1	0	0	0	0	0

Lp.	WIOŚ	Liczba przekroczeń					
		warunku dopuszczalnej ilości średniej dobowej			warunku dopuszczalnej ilości rocznej		
		2020 r.	2021 r.	2022 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
14.	Warmińsko-mazurski	0	0	1	0	0	1
15.	Wielkopolski	5	3	5	6	6	8
16.	Zachodniopomorski	11	8	7	11	8	6
SUMA		42	37	35	37	34	28

Uszczegóławiając powyższe dane do podziału na liczbę przekroczeń w zakresie poboru wód powierzchniowych (Tabela 5) oraz liczbę przekroczeń w zakresie poboru wód podziemnych (Tabela 6) należy zauważyć, że w trakcie cyklu kontrolnego stwierdzono więcej przekroczeń w zakresie poboru wód podziemnych niż wód powierzchniowych, tj. 96% stanowią przekroczenia poboru wód podziemnych zaś 4% przekroczenia wód powierzchniowych. Przekroczenia występowały głównie w podmiotach realizujących zadania własne gmin w zakresie zaopatrzenia w wodę, 13 przekroczeń wystąpiło w zakładach przemysłowych, natomiast 2 w innych podmiotach. Największe przekroczenie warunku dopuszczalnej ilości rocznej w przypadku wód podziemnych zanotowano na poziomie 403 286 m³ i wystąpiło ono w zakładzie pobierającym wodę na cele przemysłowe, w przypadku wód powierzchniowych największe przekroczenie warunku dopuszczalnej ilości rocznej wyniosło 103 922,5 m³ i wystąpiło ono w zakładzie realizującym zadania gminy w zakresie zaopatrzenia w wodę, pobierającym wodę powierzchniową.

Tabela 5. Liczba zidentyfikowanych w trakcie cyklu kontrolnego przekroczeń warunków dotyczących ilości pobranych wód ustalonych w pozwoleniach dla ujęć wód powierzchniowych

Lp.	WIOŚ	Liczba przekroczeń w przypadku ujęć wód powierzchniowych					
		warunku dopuszczalnej ilości średniej dobowej			warunku dopuszczalnej ilości rocznej		
		2020 r.	2021 r.	2022 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
1.	Dolnośląski	0	0	2	0	0	0
2.	Kujawsko-Pomorski	1	0	0	0	0	0
3.	Lubelski	0	0	0	0	0	0
4.	Lubuski	0	0	0	0	0	0
5.	Łódzki	0	0	0	0	0	0
6.	Małopolski	1	1	1	1	1	1
7.	Mazowiecki	0	0	0	0	0	0
8.	Opolski	0	0	0	0	0	0
9.	Podkarpacki	0	0	0	0	0	0
10.	Podlaski	0	0	0	0	0	0
11.	Pomorski	0	0	0	0	0	0
12.	Śląski	0	0	0	0	0	0
13.	Świętokrzyski	0	0	0	0	0	0
14.	Warmińsko-mazurski	0	0	0	0	0	0

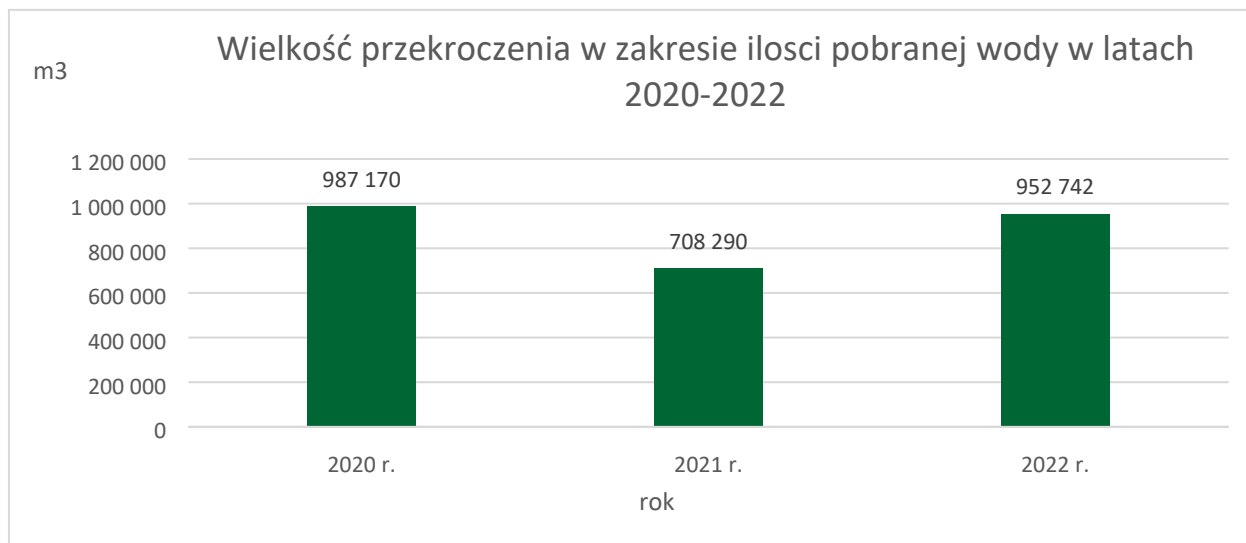
Lp.	WIOŚ	Liczba przekroczeń w przypadku ujęć wód powierzchniowych					
		warunku dopuszczalnej ilości średniej dobowej			warunku dopuszczalnej ilości rocznej		
		2020 r.	2021 r.	2022 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
15.	Wielkopolski	0	0	0	0	0	0
16.	Zachodniopomorski	0	0	0	0	0	0
SUMA		2	1	3	1	1	1

Tabela 6. Liczba zidentyfikowanych w trakcie cyklu kontrolnego przekroczeń warunków dotyczących ilości pobieranych wód ustalonych w pozwoleniach dla ujęć wód podziemnych

Lp.	WIOŚ	Liczba przekroczeń w przypadku ujęć wód podziemnych					
		warunku dopuszczalnej ilości średniej dobowej			warunku dopuszczalnej ilości rocznej		
		2020 r.	2021 r.	2022 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
1.	Dolnośląski	0	0	0	0	0	0
2.	Kujawsko-Pomorski	2	3	1	2	2	1
3.	Lubelski	0	1	3	0	1	2
4.	Lubuski	12	10	7	12	7	4
5.	Łódzki	2	2	1	1	1	0
6.	Małopolski	3	2	1	2	1	0
7.	Mazowiecki	0	2	1	0	3	0
8.	Opolski	0	0	1	0	0	1
9.	Podkarpacki	1	2	0	1	2	0
10.	Podlaski	1	2	1	1	1	1
11.	Pomorski	0	0	2	0	1	2
12.	Śląski	2	1	1	0	0	1
13.	Świętokrzyski	1	0	0	0	0	0
14.	Warmińsko-mazurski	0	0	1	0	0	1
15.	Wielkopolski	5	3	5	6	6	8
16.	Zachodniopomorski	11	8	7	11	8	6
SUMA		40	36	32	36	33	27

Ponadto wyniki cyklu kontrolnego wykazały, że największą ilość wód podziemnych i powierzchniowych pobranych z przekroczeniem warunków ustalonych w pozwoleniach stwierdzono w 2020 r. zaś najmniejszą w 2021 r. (Wykres 2).

Wykres 2. Wielkość przekroczenia w zakresie przekroczenia warunku dopuszczalnej ilości rocznej w latach 2020-2022

Oprócz ww. przekroczeń, Dolnośląski WIOŚ w trakcie niniejszego cyklu kontrolnego stwierdził że w 2021 r. i w 2022 r. na jednym z ujęć doszło do przekroczenia wartości dopuszczalnej maksymalnej dobowej wody wykorzystywanej do celów wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (w 3 dobach 2021 r. oraz w jednej dobie w 2022 r.), a Lubuski WIOŚ ustalił, że w przypadku jednego podmiotu realizującego zadania własne gminy w zakresie zaopatrzenia w wodę, doszło do przekroczenia wartości dopuszczalnej poboru maksymalnego sekundowego o 0,0001 m³/s. W tym przypadku jednak nie zostanie wszczęte postępowanie administracyjne w sprawie ustalenia opłaty podwyższonej ponieważ wysokość tej opłaty wyniosłaby poniżej 100 zł.

4.2.2. Podjęte działania pokontrolne dotyczące przekroczenia ilości pobieranej wody

W związku ze stwierdzonymi podczas kontroli przekroczeniami w zakresie dopuszczalnej ilości pobieranej wody, inspektorzy WIOŚ:

- przeprowadzili 35 postępowań administracyjnych w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej (na dzień przekazania danych z cyklu do GIOŚ);
- są w toku prowadzenia 9 postępowań administracyjnych w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej (na dzień przekazania danych z cyklu do GIOŚ);
- skierowali zarządzenia pokontrolne do kierowników kontrolowanych podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną w związku z przekroczeniami stwierdzonymi na 27 ujęciach;
- skierowali wystąpienia do innych organów – PGW WP, marszałków województw, wójtów gmin i burmistrzów miast w związku z przekroczeniami stwierdzonymi na 32 ujęciach;
- udzielili instruktażu – w 1 przypadku;
- udzielili pouczenia – w 4 przypadkach;
- nałożyli grzywnę w drodze mandatu karnego w kwocie 500 zł – w 1 przypadku.

Ponadto z danych przekazanych przez WIOŚ wynika, że na dzień przekazania danych z cyklu do GIOŚ, 63 postępowania administracyjne w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej oczekują na wszczęcie.

4.3. Naruszenia innych warunków pozwoleń wodnoprawnych i zintegrowanych

W ramach cyklu, oprócz dokonania oceny przestrzegania przez kontrolowane podmioty dopuszczalnej ilości pobieranej wody, WIOŚ zweryfikowali również przestrzeganie innych warunków określonych w pozwoleniach, jeżeli zostały w nich określone.

Z danych przekazanych przez WIOŚ wynika, że naruszenia innych warunków określonych w pozwoleniach dotyczyły m.in.:

- niewykonywania pomiarów wydajności ujęcia;
- niewykonywania pomiarów poziomu zwierciadła wody;
- braku zachowania przepływu nienaruszalnego na rzece poniżej urządzenia do przerzutu wód;
- nieutrzymywania urządzeń towarzyszących ujęciu wody we właściwym stanie technicznym i sanitarnym, brak wykonywania robót lub uczestniczenia w kosztach konserwacji i naprawy dna i skarp odbiornika wód popłucznych i wód opadowo-roztopowych z ujęcia wód podziemnych;
- braku ogrodzenia i oznakowania tablicą informacyjną strefy ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych;
- braku książki eksploatacji ujęcia lub jej niekompletne prowadzenie,
- wykonywania odczytów poboru wody w okresach niezgodnych z warunkami ustalonymi w pozwoleniu,
- braku wykonywania analizy jakości wody surowej lub wykonywanie takiej analizy w niepełnym wymiarze;
- braku likwidacji studni wchodzącej w skład ujęcia;
- nieprzekazywania do WIOŚ wyników pomiarów ilości pobieranej wody;
- braku prowadzenia pomiarów ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych (wód popłucznych);
- przekraczania warunków pozwolenia w zakresie ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych (wód popłucznych) oraz niezgodny z warunkami posiadanego pozwolenia pobór próbek jakości tych wód do badań;
- braku wykonywania badań lub wymaganej liczby badań ścieków przemysłowych (wód popłucznych) odprowadzanych ze stacji uzdatniania wody;
- nieprzekazywania do WIOŚ wyników ilości i jakości odprowadzanych ścieków przemysłowych (wód popłucznych).

4.3.1 Podjęte działania pokontrolne dotyczące przekroczenia innych warunków pozwolenia

W związku ze stwierdzonymi podczas kontroli naruszeniami innych warunków pozwolenia niż dopuszczalny pobór wody, inspektorzy WIOŚ:

- przeprowadzili 11 postępowań administracyjnych w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym (wody popłuczne);

- skierowano zarządzenia pokontrolne do kierowników kontrolowanych podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną w związku z przekroczeniami stwierdzonymi na 143 ujęciach;
- skierowano wystąpienia do innych organów (PGW WP, marszałkowie województw, wójtowie gmin, burmistrzowie miast) w związku z naruszeniami stwierdzonymi w na 110 ujęciach;
- skierowano do sądów wnioski o ukaranie w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 11 ujęciach;
- udzielono instruktażu w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 11 ujęciach;
- udzielono pouczenia w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 52 ujęciach;
- nałożono grzywny, w drodze mandatu karnego w wysokości od 200 do 500 zł w związku z naruszeniami stwierdzonymi na 23 ujęciach.

Ponadto z danych przekazanych przez WIOŚ wynika że na dzień przekazania informacji z realizacji cyklu do GIOŚ, 8 postępowań administracyjnych w sprawie wymierzenia opłaty podwyższonej oczekuje na wszczęcie.

5. WNIOSKI

1. Ustalenia kontroli zrealizowanych w ramach przeprowadzonego cyklu kontrolnego wykazały, że w większości przypadków, jeżeli dochodziło do przekroczeń ilości pobieranej wody, występowały one w każdym roku analizowanego w ramach cyklu kontrolnego okresu (2020-2022).
2. W związku z występującymi przekroczeniami za konieczne uznaje się dalsze wzmoczone prowadzenie kontroli podmiotów, które na podstawie pozwoleń pobierają wodę podziemną lub powierzchniową w ramach celów kontroli, które GIOŚ wyznacza corocznie w Wytycznych do planowania działalności kontrolnej na dany rok oraz wzmoczenie egzekwowania przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska oraz organy Wód Polskich, wywiązywania się Zakładów z obowiązków, o których mowa w art. 304 ustawy Prawo wodne, tj. terminowego i rzetelnego przedkładania do ww. organów wyników pomiarów ilości pobieranej wody, a także korzystanie z uprawnień sankcyjnych przewidzianych w art. 477 pkt 4, 5 i 12 ustawy Prawo wodne. Zapewni to bieżący nadzór organów nad przestrzeganiem przez Zakłady warunków ustalonych w pozwoleniach, a działania pokontrolne podejmowane przez organy wobec Zakładów naruszających warunki pozwolenia zmobilizuje je do większej dbałości o dotrzymywanie dopuszczalnych norm ilości pobieranej wody i pozostałych warunków pozwolenia.
3. Niezbędny jest systematyczny przegląd pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód powierzchniowych lub podziemnych przez organy właściwe do wydawania pozwoleń, zgodnie z częstotliwością wynikającą z przepisów, celem:
  - weryfikacji ustalonych dopuszczalnych w pozwoleniach wielkości poborów względem dostępności zasobów, zwłaszcza w świetle stwierdzanych przekroczeń,
  - przeglądu celów pobieranej wody i dostosowania do aktualnie obowiązujących przepisów.

Działanie takie wydaje się konieczne biorąc pod uwagę zmieniające się warunki klimatyczne i możliwą zmienność dostępnych zasobów, tym bardziej, że na podstawie aktualnie obowiązującej ustawy Prawo wodne z 2017 r. pozwolenia wodnoprawne na pobór wód są wydawane na okres 30 lat (a na podstawie wcześniej obowiązującej ustawy Prawo wodne z 2001 r. - na okres nie dłuższy niż 20 lat).

4. Ustalenia kontroli wykazały w wielu przypadkach naruszenia innych, oprócz ilości pobieranej wody, warunków posiadanych przez zakłady pozwoleń. W związku z tym istotną rolą organów PGW WP, jest również przeprowadzanie kontroli Zakładów i podejmowanie wobec nich działań pokontrolnych odpowiednio do posiadanych kompetencji, szerszych w tym zakresie niż uprawnienia organów Inspekcji Ochrony Środowiska.
5. Podjęte przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska działania pokontrolne, tj. wydane zarządzenia pokontrolne przypominają podmiotom o obowiązku przestrzegania warunków ustalonych w pozwoleniach, a dzięki wystąpieniom pokontrolnym skierowanym przez WIOŚ do PGW WP, organy PGW WP posiadają wiedzę o podmiotach, które dotychczas pobierały wodę bez wymaganych regulacji formalnoprawnych lub z naruszeniem warunków pozwoleń. W związku z tym organy te mogą podejmować wobec Zakładów stosowne działania wg ustawowych uprawnień. Natomiast wymierzone przez WIOŚ opłaty podwyższone pełnią funkcję mobilizującą podmioty, które pobierają wodę powierzchniową i podziemną w ilości przekraczającej dopuszczalne normy do przestrzegania warunków pozwoleń lub podjęcia działań zmierzających do dostosowania wielkości poborów do poziomu faktycznych potrzeb.

6. SPOSÓB WYKORZYSTANIA MATERIAŁU

Sporządzony raport zostanie przekazany do:

- Departamentu Inaturmntów Środowiskowych Ministerstwa Klimatu i Środowiska, nadzorującego pracę Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska
- oraz do:
- Ministerstwa Infrastruktury
  - Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie
  - Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska

w celu wykorzystania służbowego zgodnie z posiadanymi kompetencjami.

7. MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO RAPORTU

1. Sprawozdania wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska z wykonania ogólnokrajowego cyklu kontrolnego pn. Kontrole podmiotów pobierających wodę powierzchniową lub podziemną, pod kątem oceny spełniania warunków dotyczących ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych;
2. Wytyczne do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska w roku 2023;
3. Ogólne kierunki działania Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2021-2025 (z perspektywą do 2030 r.).